

ב"ה

חנוכה

מהדרין מן המהדרין

בחנוכה הספרדים פוסקים כאשכנזים - ואשכנזים כספרדים

בהדלקת נר חנוכה – יש פלוגתא בין התוספות להרמב"ם בפירוש ד"המהדרין מן המהדרין . . יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך"^[1]:

לדעת התוספות^[2] - "לא קיימי אלא אגרא איש וביתו, שכן יש יותר הידור דאיכא היפרא כשמוסיף והולך . . אבל אם עושה נר לכל אחד, אפילו יוסיף מכאן ואילך, ליכא היכר, שיסברו שכך יש בני אדם בבית". ובהתאם לכך, נפסקה הלכה בטור ושולחן ערוך^[3] ש"בלילה הראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך אחד בכל לילה, עד שבליילה האחרון יהיו שמונה, ואפילו אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר" – כדעת התוספות ד"ליכא הכירא".

אבל הרמב"ם^[4] פוסק ש"המהדר יותר על זה ועושה מצוה מן המובחר (מהדרין מן המהדרין) מדליק נר לכל אחד בלילה הראשון, ומוסיף והולך בכל לילה ולילה נר אחד. כיצד הרי שהיו אנשי הבית עשרה, בלילה הראשון מדליק עשרה נרות כו' עד שנמצא מדליק בליל שמיני שמונים נרות". ובהתאם לכך, מוסיף הרמ"א על דברי השולחן ערוך (ש"אפילו אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר"): "ויש אומרים דכל אחד מבני הבית ידליק", כדעת הרמב"ם.

ומציינים נושאי-כלי השולחן-ערוך^[6], ש"בכאן יש חידוש במנהג, שהספרדים נוהגים כתוספות והאשכנזים כרמב"ם". שכן, הבית-יוסף, שהוא ספרדי, פוסק כדעת התוספות, והרמ"א, שהוא אשכנזי, פוסק כדעת הרמב"ם.

ובכן, מעין ודוגמא לזה – מצינו גם בשיעור היומי ברמב"ם:

אודות דינו של מבייש תלמיד חכם – כותב הרמב"ם^[6]: "כבר נפסק הדין שכל המבייש תלמיד חכם אפילו בדברים, קונסין אותו וגובים ממנו משקל שלושים וחמשה דינר מן הזהב שהוא משקל תשע סלעים פחות רביע (כדאיתא בירושלמי^[7]): "וקנסי ליטרא דדהב". וקבלה היא בידינו שגובין קנס זה בכל מקום, בין בארץ בין בחוץ לארץ" (אף על פי שדיני קנסות, כל עונש הקצוב בתורה, כמו שלושים שקלים של עבד, כפל, ארבעה וחמשה וכיוצא בזה, אין גובין בחוץ לארץ^[8]).

וממשיך^[9]: "מעשים היו אצלנו תמיד בכך בספרד, ויש תלמידי חכמים שהיו מוחלין על זה וכך נאה להם, ויש שתובע ועושין פשרה ביניהם, אבל הדיינים היו אומרים למבייש חייב אתה ליתן לו לטרא זהב".

והנה דברי הרמב"ם הובאו בבית-יוסף^[10], ואף על פי כן, מסיק ש"בזמן הזה לא קנסין ליטרא זהב", וכמו כן בשולחן ערוך^[11] לא הזכיר אודות הקנס דליטרא זהב (וכמו שכתב הרמ"א: "אין דין תלמיד חכם בזמן הזה לענין שיתן לו המבייש ליטרא דדהב"). ובכל זאת, מוסיף הרמ"א: "ומכל מקום יקנסו הבית דין המבייש כו", כלומר, דוקא הרמ"א משתדל לקיים את דברי הרמב"ם שהמבייש תלמיד חכם יש לקנסו גם בזמן הזה (כשם שפוסק כהרמב"ם בנוגע להדלקת נר חנוכה).

ויש להוסיף בביאור הקשר והשייכות לחנוכה – גם מצד תוכן הענין: דינו של תלמיד חכם לענין ליטרא זהב (וכיוצא בזה) – אינו תלוי בלימוד התורה בלבד, אלא גם (ובעיקר) ביראת שמים, שהרי "תלמיד חכם המזלזל במצוות ואין בו יראת שמים (ובלשון הגמרא^[12]: סָנו שומעֵיָה", "שיוצאין עליו שמועות רעות"^[13]) הרי הוא כקל שבציבור"^[14], "אין ראוי לחוש לכבודו, ואדרבה, שרי לבזויה"^[15].

וזהו גם הקשר לחנוכה – מכיון שגזירת היוונים היתה להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", כפי שמבאר כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר^[16], שהיוונים לא התנגדו לעצם הענין דלימוד חכמת התורה, כי אם ללימוד הקדוור בהכרה שזוהי תורתו של הקב"ה, "תורתך", כלומר, לימוד התורה מתוך יראת שמים, וכמו כן לא התנגדו לעצם הענין דקיום מצוות וחוקים, כמו חוקי המדינה, כענין של צדק ויושר, "לשבת יצרה"^[17], כי אם לקיום המצוות כציוויים של הקב"ה, "חוקי רצונך", אשר, אפילו קיום מצוות שנצטוו בני-נח צריך להיות "מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה"^[18].

קטע משיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה,
רשימת השומעים בלתי מוגה.
תו"מ ה'תשמ"ו ח"ב ע' 160..

- [1] בראשית, לז, יא. שבת כא, ב.
- [2] ב"ה והמהדרין, שבת שם.
- [3] או"ח הלכות חנוכה סתרצ"א ס"ב.
- [4] הל' חנוכה רפ"ד.
- [5] ט"ז שם.
- [6] הל' חובל ומזיק ג, ז.
- [7] ב"ק פ"ח ה"ו.
- [8] רמב"ם הל' סנהדרין פ"ה ה"ח.
- [9] הלכה ו.
- [10] טור יו"ד סרמ"ג.
- [11] שם ס"ז.
- [12] מו"ק יז, א.
- [13] פרש"י שם.
- [14] שו"ע שם ס"ג.
- [15] פתחי תשובה שם סק"ו.
- [16] ראה ד"ה מאי חנוכה תש"א. ועוד.
- [17] ישעיה מה, יח.
- [18] רמב"ם הל' מלכים ספ"ח.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה